



Riigikogu sotsiaalkomisjon  
sotsiaalkomisjon@riigikogu.ee  
Lossi plats 1a  
15165, Tallinn

Teie 28.02.2024 nr 1-6/24-23/2/  
Meie 05.04.2024 nr 4.2-1/553-2

## Vastus sotsiaalkomisjoni ettepanekutele puude ja töövõime hindamise kohta

Lugupeetud Õnne Pillak

Täna sotsiaalkomisjoni kollektiivse pöördumise „Puude hindamine inimlikumaks“ arutamise ja ettepanekute tegemise eest, mis lihtsustaks komisjoni hinnangul puude ja töövõime hindamisest arusaamist. Vastan ettepanekutele nende esitamise järjekorras ja selles osas, mis puudutab Sotsiaalministeeriumit, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumit, Eesti Töötukassat ja Sotsiaalkindlustusametit (SKA) puudutavatele ettepanekutele vastavad nimetatud asutused eraldi.

**1. Tõhustada puude ja töövõime hindamisel kommunikatsiooni ja teha paremat selgitustööd. Puude tuvastamise otsuseid tuleb koostada selliselt, et otsuse saaja jaoks oleks selle põhjendused arusaadavad. Puude ja töövõime tuvastamise otsuste juurde tuleb välja töötada infoleht täisealistele, kus on toodud edasised võimalused abi saamiseks ka juhul kui inimesele puuet ei määratud.**

Nõustume ettepanekuga tõhustada puude tuvastamise kommunikatsiooni ning teha paremat selgitustööd, sest näeme nii konkreetse kollektiivse pöördumise põhjal kui ka teiste pöördumiste alusel, et inimeste jaoks on segadust nii otsuse sisu kui ka edasiste abi saamise võimaluste mõistmisel. Meie eesmärk on, et otsused oleksid arusaadavad ja abi jõuaks inimeseni õigel ajal ning lihtsalt. Selle eesmärgi nimel oleme ka erinevaid tegevusi teinud:

- [2023.a algusest parandasime puudega inimeste andmevahetust riigi ja kohalike omavalitsuste \(KOV\) vahel.](#) Muudatuse eesmärk oli, et riigi ja KOV koostöös jõuaks abi vajaduspõhiselt kiiremini inimesteni ning toetaks neid inimesi, kes vajavad tuge, kuid kes ise omavalitsusse abi saamiseks ei pöördu.
- 2023. a koostasime infomaterjali „[Kes aitab ja kuhu pöörduda, kui laps vajab rohkem tuge?](#)“, mis on tõlgitud ka [vene](#) ja [inglise](#) keelde. Eestikeelseid infomaterjale trükkisime nii plakati kui jaotusmaterjalidena ning oleme jaganud üle Eesti nii sotsiaal-, haridus-, kui ka tervisevaldkonnas lapsevanematele jagamiseks.
- [Novembrist 2023.a on võimalik lastel ja vanaduspensioniealistel puude raskusastet tuvastada SKA iseteeninduse kaudu.](#) Tööealistel oli võimalik teha ühistaotlus puude raskusastme tuvastamiseks koos töövõime hindamisega e-töötukassas juba varasemalt.
- Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri (STAR) keskkonda luuakse täisealise abivajaduse hindamise arendus, mis tehakse peale õiguslike muudatuste jõustumist KOV-idele kättesaadavaks 2025.a. Sellega pakume KOV-idele võimaluse kasutada mugavalt täidetavat abivajaduse hindamisvahendit, mis on soovituslik. Seejuures on abivajaduse hindamisvahendi arendusega plaanis luua senisest mugavam

andmevahetus ja võimaldada KOV sotsiaaltöötajal hindamise läbiviimisel saada tänasest täpsemaid andmeid töövõime hindamise ja puude raskusastme tuvastamise kohta.

- SKA on tellinud analüüsi Rahvusvahelise Funktsioneerimisvõime Klassifikaatori (RFK)-põhise laste ja vanaduspensioniealiste puude raskusastme tuvastamise meetoodilise juhendi väljatöötamiseks (töö teostaja Haap Consulting). Juhendi tähtaeg on 2024.a lõpp. Juhend annab selgemad juhised ekspertarstidele.
- Sotsiaalministeerium toetab riigieelarvelise eraldisega Eesti Puuetega Inimeste Fondi (EPIFond), kes omakorda toetab nii Eesti Puuetega Inimeste Koda (EPIKoda), puuetega inimeste maakondlike kodasid kui ka puudespetsiifilisi liite. 2024.a toetab Sotsiaalministeerium EPIFondi 1,5 miljoni euroga eesmärgil, et puuetega inimeste õigused ja huvid oleksid esindatud nii riigi kui ka KOV tasandil. Seejuures on Sotsiaalministeeriumi ootus, et sihtgrupi esindusorganisatsioonid esitaksid põhjendatud ettepanekuid nii otsuste arusaadavuse kui ka kommunikatsiooni parandamise osas. Aastate jooksul oleme selle nimel ka teinud koostööd EPIKoja ja SKA-ga.

Sotsiaalkomisjoni ettepanekust tulenevalt toome välja edasised tegevused:

- **Kommunikatsiooni tõhustamine ja täisealistele infolehe välja töötamine:** 2024.a I poolaastal lepime koostöös SKA ja EPIKojaga kokku, millised tegevused, millises ajaraamis ning kelle eestvedamisel tuleks teha, et paremini kommunikeerida puude tuvastamise taotlemist, otsuseid ja abi saamise võimalusi nii neile, kellel on puude raskusaste tuvastatud kui ka neile, kellel puude raskusastet tuvastatud ei ole. Seejuures lepime kokku sihtgrupi esindusorganisatsiooniga, kas kommunikatsiooni aitab tõhustada infoleht, midagi selle asemel või midagi sellele lisaks. Kokkuleppe tulemusel selgub täpsem kommunikatsiooni tõhustamise aja- ja tegevuskava koos vastutajatega.
- **Otsuste arusaadavus:** Mitmed muudatused puude tuvastamise otsustes eeldavad lisaks sisuliste muudatuse kokkuleppimisele ka IT-arendusi, mille osas on nii rahaline kui ka arendusressurss piiratud. 2024.a I poolaastal on ette valmistamisel puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse, sotsiaalhoolekande seaduse ja töövõimetoetuse (PISTS, SHS ja TVTS) seaduse eelnõu, mille põhilised muudatused on välja toodud selles [pressiteates](#). Plaaniitud muudatused toovad kaasa ka IT-arenduste vajaduse, sh lähevad muutmisele ka laste, tööealiste ja vanaduspensioniealiste otsuste mallid. Kuigi otsuste sisu muudatus hõlmab eelkõige seadusemuudatusest tulenevaid muudatusi, siis on võimalik teatud täiendavaid muudatusi otsuste sisus teha koos seaduse muudatusest tulenevate muudatustega. Varasemalt on EPIKojaga koostöös parandatud nii laste kui vanaduspensioniealiste otsuste arusaadavust ja meile teadaolevalt hetkel laste ja vanaduspensioniealiste otsuste muutmiseks ettepanekuid ei ole. Samuti on meile teadaolevalt laste ja vanaduspensioniealiste otsused viimaste aastate jooksul muutunud põhjalikumaks. Tööealiste otsuste selguse osas oleme mitmel korral koos SKA ja EPIKojaga arutanud, mis muudatusi on võimalik ja mõistlik otsuste sisus teha, et otsused muutuksid arusaadavamaks. Tööealiste puude tuvastamise otsused teeb enamikel juhtudel SKA Töötukassa eksperthinnangu põhjal, mistõttu viitavad need töövõime hindamise otsusele ja selle aluseks olevale eksperdiarvamusele ilma neid uuesti tsiteerimata. Vaatame ja lepime koostöös SKA ja EPIKojaga kokku, millised muudatused on vajalikud, võimalikud ja mõistlikud seaduse muudatusest tulenevate IT-arenduste raames.

## **2. Liikuda laste, tööealiste ja pensioniealiste puude taotlemise protsesside ühtlustamise suunas eesmärgiga neid protsesse inimeste jaoks lihtsustada.**

Lihtsustamiseks laste, tööealiste ja vanaduspensioniealiste puude taotlemise protsessi oleme loonud võimaluse teha taotlusi iseteeninduses ja teha kõikides vanusgruppides muutumatu või püsiva progresseeruva seisundi või töövõimet välistava seisundi korral tavapärasest pikema

puude tuvastamise otsuseid. Sellele lisaks on SKA tellinud analüüsi RFK-I põhineva laste ja vanaduspensioniealiste puude raskusastme tuvastamise meetodilise juhendi väljatöötamiseks, milles üheks eesmärgiks on ka puude tuvastamise lähenemise ühtlustamine elukaareüleselt.

Erinevad uuringud, fookusgrupid ja intervjuud on näidanud, et lapsevanemate jaoks on sotsiaalvaldkonnas keeruline leida optimaalset teed toe saamiseni. Samuti on lapsel raske diagnoosi saamine šokk tervele perele ja võib tekitada viivitus abi taotlemise ja erinevate osapooltega läbirääkimise protsessis, mida ennetades on võimalik ära hoida abivajaduse süvenemine. Oluline on koostöö sotsiaal- ja tervisevaldkonna vahel, et last ja tema pere parimal moel toetada ning seejuures ka perele vajalik info anda. Seetõttu oleme loomas lahendust, kus raskelt haige lapse vanematele tehakse toe saamiseks proaktiivne pakkumine. Laste sihtrühmas on plaanis luua tervise infosüsteemis automaatne andmevahetus, mille käivitajaks on kindlaks määratud diagnoos, mis tingib lapsel püsiva abivajaduse. Terviseseisundist tingitud püsivat tuge vajava lapse ja lapsevanema kohta liigub sel juhul info automaatselt rahvastikuregistri järgsele KOV-ile, kelle ülesanne on lastekaitse seadusest lähtudes proaktiivselt perega kümne päeva jooksul ühendust võtta ja hinnata lapse abivajadust. Lapsevanema nõusolekul edastab laste heaolu spetsialist andmevahetuse teel vajaliku info lapse ja pere kohta SKA ekspertarstile, et SKA-l oleks võimalik alustada puude raskusastme tuvastamise menetlust ilma lapsevanema täiendava taotluseta. Andmevahetuse õiguslik alus lastekaitse seaduses on planeeritud jõustuma 2024. aasta lõpus ning rakendumiseks vajalikud arendused peaksid valmima 2026. aasta jooksul.

2023. aastal korraldasime KOV spetsialistidele seminari sooviga mõista, kuidas peredega ühenduse võtmine toimub, millist infot pered vajavad ning millist tuge KOV lähtuvalt pere vajadusest ning koos perega arutledes pakkuda saab. Oleme koostamas lühikest abimaterjali KOV-i spetsialistidele ühtlustamiseks perega ühenduse võtmise ning toe pakkumise praktikaid.

Täiendavalt soovime võtta ette tööealiste puude tuvastamise ja töövõime hindamise lihtsustamise, millele täpsem sisu on toodud viimase ettepaneku juures.

### **3. Pikendada lastel puude raskusastme tuvastamise perioodi kuni lapse 18-aastaseks saamiseni.**

2023.a novembris [saatis Sotsiaalministeerium kooskõlastusele väljatöötamiskavatsuse inimeste vajadustele vastava rehabilitatsioonisüsteemi loomiseks](#), milles oli ühe teemana käsitletud puudega lapse ja tööealisuse vanuse muudatust. VTK-le saadud tagasiside oli valdavalt muudatust toetav.

Hetkel on ette valmistamisel PISTS, SHS ja TVTS muutmise seaduse eelnõu, millega soovime muuta ka puudega lapse vanust selliselt, et lastel oleks puude raskusastet võimalik tuvastada kuni 18.a saamiseni. Eelnõu on plaanis saata kooskõlastamisele mais 2024 ja menetleda Riigikogus koos riigieelarvega sügisel 2024.a. Muudatuse jõustumine on hetkel plaanitud 2027.a algusesse.

### **4. Sotsiaalkindlustusameti ja Töötukassa koostöös analüüsida juba määratud puude pikendamise keeldumise põhjuseid.**

Leiame, et ettepanekule peaks vastama eelkõige SKA ja Töötukassa, kellele ka antud pöördumine on läinud ja kellel on kõige parem andmestik tehtud otsuste kohta, mistõttu otsuste üldanalüüs peaks olema tavapärase teenuse korraldamise osa. Puude tuvastamise üldstatistikat ja peamisi näitajaid analüüsib ka Sotsiaalministeerium.

### **5. Läbi viia puude määramise ja töövõime languse hindamise kriteeriumite ja meetodika põhjalik analüüs ja selle alusel teha muudatuse ettepanekud.**

Töövõimereformi üks põhimõte oli nn ühe ukse poliitika, kuid Sotsiaalministeeriumi tellitud [Töövõime toetamise süsteemi loomise ja juurutamise makromajandusliku mõju hindamise analüüs](#) näitas, et tervisekahjuga inimeste toetamine ja toetuste administreerimine on killustunud erinevate institutsioonide vahel. Seetõttu ei oska inimesed eristada puudega seotud hindamisi ja teenuseid töövõime süsteemi teenustest ja toetustest. Analüüsis tehti ettepanek Sotsiaalministeeriumile analüüsida ja leida optimaalne lahendus nende kahe süsteemi koondamiseks nii, et inimesed ei peaks eristama abivajaduse otsimist erinevate skeemide vahel.

2025. aastal soovime alustada Sotsiaalministeeriumit, Majandus- ja Kommunikatsiooni ministeeriumit, SKA-d ning Töötukassat puudutava analüüsiga selgitamaks välja, kuidas on puude tuvastamise ja töövõime hindamise süsteeme võimalik ühendada.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)  
Signe Riisalo  
sotsiaalkaitseminister

Kadri Mets  
Kadri.Mets@sm.ee